

אור שמח

הלכות גירושין פרק ו הלכה כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כד - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הלכה כ

אמור¹ בפנינו שכל הדברים שמסרת וכו' הרי הן בטלים, והוא אומר הן:

ביטל כל מודעות, וחזר וביטל הביטולים, האם יכול לחזור ולגרש בגט

ספק בדין ביטל כל הביטולים וחזר בו האם הגט כשר

במי שמגרש אשתו, וטרם הגירושין ביטל כל מודעי כנהוג, ואחרי כן הלך ובטל את הביטולים וכיו"ב, מי אמרינן דזה גופא גלוי דעתא דאין רוצה בקיום הגט, ותלוי זה בגלוי דעתא בגיטא, בפלוגתא דאביי ורבא (גיטין לד, א) ואם הוא קודם כתיבת הגט תליא בפלוגתא הב"ח (אה"ע סימן קל"ד ד"ה ומ"ש אעפ"י שאין מכירין)² והדעה שהובא

¹ ז"ל הרמב"ם (גירושין ו, יט – כ) "וכן מי שאמר לשנים, גט שאני כותב לאשתי בטל הוא, וכתב אחר כך גט ונתנו לה בפני שנים אחרים, הרי זה גט בטל, וזו היא מסירת המודעא על הגט, וכן אם אמר להם כל גט שיכתוב לי פלוני בטל, או כל גט שאכתוב בבית דינו של פלוני הרי הוא בטל, או כל גט שאכתוב מהיום ועד עשרים שנה בטל, הרי זה בטל. וכן אם אמר לשנים כל גט שאכתוב לפלונית אשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא זו הרי הוא בטל וכתב אחר כך גט ונתנו לה אף על פי שביטל המודעא קודם שיכתוב הגט ויתנו לה הרי הגט בטל: אם כן מה תקנת דבר זה, שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל הדברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל גט זה הרי הן בטלים והוא אומר הין ואחר כך אומר להם לכתוב ולחתום וליתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא יצא ויבטלו, ואין המוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין" עכ"ל.

² ז"ל הטור באבן העזר (סימן קלד) "צריך שיבטל כל מודעא קודם שיתן הגט, שאם מסר מודעא בפני ב' ואמר גט זה שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו, ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל, הרי הוא בטל, אף על פי שלא לקח בקנין, אף על פי שאין מכירין את אונסו, ואפילו אינו אומר אמת שאינו אנוס, כיון שבטלו אינו גט. ואף על פי שנתנו אח"כ לא אמרינן שבטל המודעא שמסר, עד שיאמר בפירוש שמבטל המודעא, ואז היא בטילה וא"צ קנין" עכ"ל.

וכתב הב"ח וז"ל "ומ"ש אף על פי שאין מכירין את אונסו ואפילו אינו אומר

ברמב"ן (ב"ב מ, ב ד"ה אי דגיטא) פרק חזקת אם שם גלוי דעתא מלתא הוי.

סיכום: גילוי דעת בגט לאו מלתא, מ"מ הב"ח סובר, דהיינו דוקא לאחר כתיבה שהוא מעשה, אבל לפני כתיבה הוי מלתא, ולכן מסירת מודעא מהני לפני כתיבה אפילו שאין ידוע אונסו, ויש חולקים דלאו מלתא היא אפילו לפני כתיבה. ולכאורה ביטול ביטולין תלוי בזה, דהוא גילוי דעת בלבד שמבטל הגט.

ביטל כל הביטולים וחזר בו, הוי ספק גט

אך לדעתי נראה דאין זה גלוי דעת שאינו רוצה הגט, רק גלוי דעת שיהיה ברשותו לטעון טענת מודעי ולמסור מודעי, ע"ז אומר שמתחרט מהשבועות שנשבע שלא לבטל, אבל לא שאינו רוצה

אמת וכו'. בפרק חזקת (דף מ' א) אמרי נהרדעי, כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא, ופריך מודעא דמאי, אי דגיטא ודמתנתא, גילויי מילתא בעלמא היא. וקשיא עלה, דמשמע הכא דגילויי מילתא בעלמא מבטל לגיטא, והא ודאי ליתא, דקיימא לן כאביי בפרק השולח (לד א) דגילוי דעת בגיטין לאו מילתא היא, וכן בריש פרק קמא דכתובות (ב ב) אין טענת אונס בגיטין. ותירץ רשב"ם, דהכי קאמר, הא אין צריך שיהיו העדים יודעים באונסו, אלא כיון שגילה להם שהוא אנוס סגי בהכי והגט בטל, דאי לא היה אנוס למה כותב מודעא בחנם, לא יתן גט ולא יכתוב מודעא, אלא ודאי אנוס הוא, וכן כתב הרא"ש לשם (סי' לב) ובפרק השולח (סי' ו) וכן הם דברי רבינו.

"ואי לא פירושם הייתי מפרש כפשוטו, דאע"פ דגילוי דעת לאו מילתא בגיטין כאביי, היינו גילוי דעת לאחר מעשה כתיבת הגט, דאין כח בגילוי דעת לבטל מעשה, דאפילו דיבור אינו מבטל מעשה, כל שכן גילוי דעת, אבל קודם מעשה כתיבת הגט, מהני אפילו גילוי מילתא בעלמא, דמגלה שיהא עושה מעשה כתיבת הגט באונס, כל שכן כשהוא מוסר מודעא בפירוש מקמי מעשה כתיבת הגט, דמועיל לבטל הגט אף על גב דלא ידעינן באונסו".

"ולפי זה הפירוש, שהוא פשוטו, דאפילו לא מסר מודעא, אלא גילה בדעתו שיהא עושה מעשה כתיבתו באונס, בטל גיטא, צריך לבטל גם גילוי דעת זה בתוך ביטול המודעא, וכך נוהגין ליהרר שיבטל כל מה שהוא גורם שיהא ביטול הגט מחמתו, שבזה כולל אף גילוי הדעת שגילה מקמי כתיבת הגט שיהא עושה, הכל לפי שהוא אנוס, דגם את זה מבטל" עכ"ל.

אור שמח

הלכות גירושין פרק ו הלכה כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כד - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מנין לרמב"ם שהבעל חייב בכל תנאי כתובה עד שעת נתינה

הנה מקור דברי רבינו מדברי רבו הרי"ף ז"ל בפ"ב דגיטין (ח, ב בדפי הרי"ף) במשנה דנכתב ביום ונחתם בלילה, איכא מ"ד הלכה כר"ל דקיי"ל משעת כתיבה⁴ כו', והא לאו מלתא היא, דהתם ביחוד תליא כו', אבל הכא לענין פרי בפרקונה תליא מלתא, כדאמר תקנו פרקונה תחת פירות, וקיי"ל דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה, הלכך כל כמה דמחייב בפרקונה אית לה פרי, ושמעית מיניה דהלכתא כריו"ח דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה, ומזה הוכיח רבינו דלכל תנאי כתובה [כמו פרקונה דהוי תנאי מתנאי הכתובה, עיין פ"ב מהלכות אישית] חייב עד שיגיע הגט לידה או ליד ש"ק, וז"ב.

סיכום: אע"פ שנחלקו ר"י ור"ל עד מתי יש לבעל פירות, כתב הרי"ף, דהכל מודים שחייב לפדותה עד שעת נתינה, ומכאן למד הרמב"ם, שבעל חייב בכל תנאי כתובה לאשתו עד שעת נתינה.

ישוב תמיהת הר"ן מנלן דהכל מודים שחייב לפדותה עד שעת נתינה

אך הר"ן (שם) הקשה מנא פסיקא ליה דפרקונה יש לו עד שעת נתינה, ודאי למאן דסבר דאין לו פירות משעת כתיבה ה"ה דפרקונה נמי לית לה. ונראה, למאי דקיי"ל⁵ בכתובות (נח, ב) כרב הונא דתקנו מעש"י

מתיחד עמה משעת כתיבה, מונין משעת כתיבה, אבל הכא לענין פרי, בפרקונה תליא מילתא, כדאמר' תיקנו פרקונה תחת פירות, וקיי"ל דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה, הלכך כל כמה דמחייב בפרקונה, אית ליה פרי, ושמעת מינה דהלכתא כרבי יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה" עכ"ל הרי"ף.

⁵ פירוש: לרב הונא (כתובות נח, ב) דתקנת מזונות עיקר, שתקנת חז"ל הוא לטובת האשה, גורסין בלשון התקנה "תקנו מעשה ידיה - תחת מזונותיה", ולכן אין הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך, ולמ"ד דיכול לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך, גורסין "תקנו מזונותיה - תחת מעשה ידיה". וגרסינן בכתובות (מז, ב) "תנו רבנן: תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה, וקבורתה תחת כתובתה, לפיכך בעל אוכל פירות. פירות מאן דכר שמייהו, חסורי מחסרה והכי קתני: תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה, ופירקונה תחת פירות, וקבורתה תחת כתובתה, לפיכך בעל אוכל פירות" ע"כ. מבואר דלשון התקנה במזונות ופירות שווה.

בהגט, ומנא אמינא לה, ממה שפירש רש"י בנדרים (דף סט, א) על הך דיש שאלה בהפר³, שאם הקים הנדר ונשאל אחרי זה מהחכם על ההקמה אינו מופר בזה הנדר, רק בעי שיפירנו אחרי זה, שאין זה גלוי שרוצה בביטול הנדר, רק תמן אם הפיר בלבו אינו מופר, מכל מקום לא הוי כאילו הוציאו בפיו שיהא מופר, רק שאינו רוצה בהחיקם, כן הכא כי נשאל על השבועה שנשבע שלא לבטל הגט אין זה ביטול הגט, רק רוצה להיות חפשי בבחירתו, אבל לא שיהא הגט בטל, ודו"ק, ולמעשה צריך עיון.

סיכום: למעשה, יש להסתפק, אם עשה מודעא וביטלה, וביטול הביטול, וחזר בו, האם יכול לגרש בגט. דיש להסתפק, אם כוונתו לבטל הגט, ותלוי במחלוקת הפוסקים בדיון גילוי דעת לפני כתיבה, או דאמרין דכוונתו רק שיכול לחזור ולעשות ביטול.

הלכה ל

הבעל ששלח גט לאשתו הרי הוא חייב במזונותיה, ובכל תנאי כתובה עד שיגיע הגט לידה או ליד שליח קבלה:

³ ז"ל הגמ' בנדרים (סט, א) "בעי רבא: יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם, את"ל יש שאלה בהקם, יש שאלה בהפר או אין שאלה בהפר? ת"ש, דא"ר יוחנן: נשאלין על ההקם, ואין נשאלין על ההפר" ע"כ. מבואר דאין נשאלין על ההפר. ופירש רש"י בביאור הבעיא וז"ל "ענין אחר. יש שאלה בהפר – כלומר, את"ל יש שאלה בהקם, מי הוי מופר הנדר באותה שאלה דהקמה, דאין צריך לומר לה [תו בהפר] או אין שאלה בהפר, דלא הוי מופר אא"כ מפר לה בעל או האב לאחר שנשאל, דבאותה שאלה דהקמה לא הוי מופר לה" עכ"ל מבואר שהספק בגמ' היה אם שאלה על ההקם מפר את הנדר, ולמסקנה אין נשאלין על ההפר, ולא מהני השאלה על הקם להפר את הנדר, ומכאן פושט רבינו ספיקו.

⁴ לשון הרי"ף (גיטין ח, ב) "איכא מ"ד הלכתא כר' יוחנן [פירוש: דיש לבעל פירות עד שעת נתינה], ואיכא מאן דאמר הלכתא כר"ש בן לקיש דאמר משעת כתיבה, כדקיי"ל [דף י"ח ע"א] לענין ג' חדשים. והא לאו מילתא היא, דהתם לענין מאימתי מונין לגט, ביחוד תליא מילתא, וכיון דאינו

אור שמח

הלכות גירושין פרק ו הלכה כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כד - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

תקנתא משום דיליה, וא"כ אף על גב דאפשר דבעל שיאמר איני אוכל פירות ואיני פודה מעכשיו אין שומעין לו, כמו שהאריכו התוספות פרק חזקת הבתים (ב"ב דף מט, ב) ד"ה יכולה אשה עיין שם⁷. מ"מ אם כותב גט וחותם לה בעדים, הרי מחיל לפירות דיליה, אפשר דאף פרקונה לית לה, כיון דכל עיקר פרקונה היה רק מפני שתקנו לבעל פירות, וזה נכון, ועיין היטב בתוספות שם, ויומתק לך יותר מש"כ, דלדידן תקנו פירות תחת פרקונה, והא דתניא התם פרקונה תחת פירות, הוא להורות שלא נטעה שיכולה לומר איני נפדית כו', יעו"ש בתוספות ודו"ק:

סיכום: אין כונת הרי"ף, שאף לר"ל חייב לפדותה עד נתינה, אלא לדידן דסוברים שתקנו מעש"י תחת מזונותיה, דחששו חכמים לתקנת האשה, ה"ה "פירות תחת פרקונה", שעיקר התקנה היא

רשב"א דאי אפשר לומר כן, דאדרבה פרקונה עיקר, כמו שמדקדק ר"י בכתובות פ' נערה (דף מז:): דאמר מאי לפיכך בעל אוכל פירות, מהו דתימא מיכל לא ניכלניהו אנוחי נינחניהו כו' קמ"ל דהא עדיפא דזימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה, וקאמר נמי התם לעיל, בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירות דאי אישתבאי הויה ליה איבה ומימנע ולא פריק, משמע דלטובת האשה נתקן, ובירושל' פ' נערה קאמר בהדיא, אהא דתנן נשאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה, בעל שאמר אי אפשר לאכול ולא לפרוק [א. ה. להלן כתב רבינו שזו גירסא מוטעית, ויש לגרוס "ולא לפקח"], אין שומעין לו, והא דתנן פרקונה תחת פירות, אף על גב דפרקונה עיקר, לא תני הכא אלא לאשמועי' שלא תוכל האשה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות, ואף על גב דלטובתה נתקן, שלא תטמע בין העובדי כוכבים, ועוד דלא דמי למזונות שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה, דהתם לא מפקעת תקנת מעשה ידיה, שאם אינה עושה ואינה ניזונת היום, למחר תעשה ותהא ניזונת, אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות, הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות, דפירות של כל ימיה הם תחת פרקונה, א"נ שאני פירות משום דידו כידה, שהוא זוכה בגוף הקרקע, אבל מעשה ידיה היאך יזכה בהן שאינן בעין, דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים, וכענין זה מצינו דר"ל דפליג ארב הונא בפ' אף על פי, וסבר דמעשה ידיה עיקר, ואינו מגיה הברייטא, אלא תני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה כדקתני. אפ"ה אומר ר"ת דאין הבעל יכול לומר לה היכא דלא ספקה צאי מעשה ידיך למזונותיך, כדמוכח בהדיא בפ' דג' גיטין (דף יב.) ובריש המדיר (כתובות דף ע.ו.), דפריך אי דלא ספקה הדרא קושיא לדוכתה כיון דמשעבד לה היכי מצי מדיר לה. עכ"ל.

תחת מזונותיה, דמזוני עיקר, וחששו חכמים לתקנתא דילה, דיהיה לה מזונות, ה"ה מה דתניא פירות תחת פרקונה, ג"כ חששו חכמים לתקנתא דילה, ופרקונה עיקר, דמאן יחוש לפדותה, כיון שיש לה בעל, ולא בידו דבעל למיפרק מעליו חיובא דפרקונה בחתימת הגט לחודא בלי עדים⁶, דיהיה הברירה בידו, דאם תשתבאי יאמר הר"ז גיטך, ואם לאו יקרע הגט ותהי אשתו כמקדם, ולא מסתבר לומר שכל זמן שהיא משועבדת לתשמיש ולמעש"י אם ירצה יוכל לפרוק מעליו חיובים שחייבוהו חכמים לטובתה. ור"ל לטעמיה (שם) דסבר דתקנו מזונותיה תחת מעש"י, וחששו חכמים לתקנתא דיליה דיהיה לו מעש"י, ואפילו למזונותיה לא חששו לולא שנתנו לו המעש"י, ומאן יהיב לה חיי, וא"כ לדידיה תקנו פרקונה תחת פירות, וכדאמר תלמודין (כתובות) בפרק נערה שנתפתה (דף מז, ב), א"כ כל עיקר

לפ"ז יש לומר, דאין כוונת הרי"ף שלר"ל גם כן יש לבעל פירות עד שעת נתינה, אלא כוונתו ד"לדידן" שאנו סוברים כרב הונא שתקנת מזונות עיקר, וגורסין בלשון התקנה "תקנו מעשה ידיה - תחת מזונותיה", לדידן נמי גורסים "תקנו פירות - תחת פרקונה", כמבואר בגמ' שאנו סוברים שעיקר התקנה היא פדיונה, לכן פשיטא שאין הבעל יכול לכתוב גט ולמחול על פירותיו, ולהפטר מפדיונה, דכל אחד יכתוב גט בעדים ויניח הגט בביתו להפטר מפדיונה, אבל באמת לר"ל דסובר שתיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה, כמבואר בכתובות (נח, ב), ועיקר התקנה היא לבעל שמעשה ידיה שלה, הוא הדין לעניין פירות גורסין בלשון התקנה "תקינו פדיונה - תחת פירותיה", דעיקר התקנה היא פירות, ויכול הבעל למחול על פירותיו. זה כונת הרי"ף.

⁶ לא הבנתי מה שכתב בלי עדים, והא מבואר בגיטין יז, ב דרק משעת חתימה אין לבעל פירות, וכן כתב להלן עדים, ואולי ט"ס וצ"ל "בעדים". וצ"ע. או כונתו כתיבה וחתימה בעדים, בלי נתינה בעדים.

⁷ ז"ל התוס' התוס' (בבא בתרא מט, ב) ד"ה יכולה אשה "יכולה אשה שתאמר לבעלה כו' - פי' בקונטרס, וכי קאמר נמי איני מקבל פרקונה ואיני חושש בפירות נכסי מלוג שלה שתקנו לי, דמועיל התנאי בעודה ארוסה, שעדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות. וקצת היה נראה לרשב"א להביא ראיה לדבריו מדתניא פ' נערה שנתפתה (שם דף מז: ושם ד"ה זימנין) תקנו פרקונה תחת פירות, ש"מ דפירי עיקר ויכול לומר כן, דהא בפ' אף על פי (שם דף נח: ושם) פריך אמילתא דרב הונא דהכא, מהא דקתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ומשני אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות, ומ"מ אומר

אור שמח

הלכות גירושין פרק ו הלכה כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כד - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לו, וזהו כמו דאמר תקנה תקנו שיהא הבעל מפקח על נכסי אשתו, בלא כך האב מפקח על נכסי בתו יעו"ש, ולהתוספות היה הגירסא אי אפשר לאכול ולפרוק, וז"א, כמש"ב בס"ד ודו"ק:

סיכום: הירושלמי סובר שאכילת פירות של בעל הוא לא כנגד פדיונה, אלא כדי שישגיח על נכסיה, וכיון שכתב וחתם לה גט כבר לא ישגיח על נכסיה ולכן אינו אוכל פירות, ועדיין חייב בפדיונה.

ביאור הירושלמי

והנני לבאר דברי הירושלמי שם (גיטין פ"ב ה"ב)⁹, אמר ר' יוחנן לא אמר ר' שמעון אלא בלילה, אבל למחר אף ר"ש מודה, ר"ל אמר כו', וקשיא דר' יוחנן על דרבי שמעון, לא כן א"ר בא כו', אתיא דר"ש כר"א, כמה דר"א אמר אף על פי שאין עליו עדים כשר, כן ר"ש אומר אף על פי שאין עליו עדים כשר, א"ר שמואל כו', כאן ברוצה לחתמו וכאן בשאינו רוצה לחתמו, ונראה פירוש, כי ביום אחד לא חייש ר' שמעון שמא ימכור הבעל פירות משדהו, והיא תטרוף מן לקוחות ביום הכתיבה, דביום אחד מן הכתיבה אל החתימה לא שכיחא שימכור הבעל פירות, והיא תטרוף מן הלקוחות בטענות שקר, אבל בזמן מרובה דשכיחא חייש ר"ש ג"כ להפסיד לקוחות¹⁰ [נסברא כזו תמצא בפהמ"ש לרבינו (גיטין פ"ב מ"ב)¹¹, וכן מוכח, דתקנה דאין

לפדותה, ואין יכול הבעל להפקיע חיוב זה ע"י כתיבת גט, אבל באמת, ר"ל דסובר שתקנו מזונותיה תחת מעש"י, דעיקר חששו לטובת הבעל, גם לעניין פירות "תקנו פרקונה תחת פירות", דפירות עיקר, ויכול להפקיע חייבו על ידי כתיבת גט.

תמיה מהירושלמי דסובר שבעל אינו אוכל פירות מכתובה וחתימת הגט

והנה בירושלמי (גיטין פ"ב ה"ב) אמר כאן על כך דנכתב ביום ונחתם בלילה דפסול משום פרי, דסובר דאין לבעל פירות משעת חתימה, וכר"ל בגמרא דילן, דיאמרו אח"כ שנחתם בזמן הכתיבה, ותטרוף מלקוחות שלקחו הפירות קודם החתימה, והוא⁸, משום דהירושלמי אמר בפרק נערה (כתובות פ"ד ה"ג) דתקנה שתקנו חכמים פירות לבעל, הוא כדי שיפקח בנכסי אשתו, היינו שאם יאכל פירותיהם, יהיה הוא המשגיח ומפקח בנכסי אשתו בעין פקחא, דאיתתא לאו בת טענתא היא, וכל כבודה פנימה, וא"כ כיון שכתב לה גט וחתם אותו בעדים, ודעתו לגרשה, האם יפקח על נכסיה, ואם יאבדו, היחוש, הלא בוז יבוז לה, כי לבו בל עמה ומה גם לנכסיה, דלגופה לא חש על ממונה לא כש"כ, לכן הפסיד פירותיו, ובפרקונה חייב, דלא מצאנו בירושלמי כלל כך דפרקונה תחת פירותיה, ונוסחא מוטעת נזמנה לרבנותינו בעלי התוס' שם, דבירושלמי דילן (שם) הגירסא תני הבעל שאמר אי אפשר לא לאכול ולא לפקח אין שומעין

⁸ פירוש: דקשה, איך אמר רבי יוחנן בירושלמי שהבעל אינו אוכל פירות משעת חתימה, והא קיימא לן דתקנו מעשה ידיה תחת מזונותיה לתקנת האשה, ונכתבאר שהוא הדין בפירות, עיקר התקנה היא פדיונה, וזה סותר לכל המבואר לעיל, על זה מיישב, שהירושלמי לשיטתו, שאכילת פירות הבעל הוא לא תחת פדיונה, כל אלא כדי לשמור על נכסיה, ואם כתב וחתם לה גט כבר לא ישמור עליהם, ולכן אינו אוכל פירות. אבל אפילו שכבר לא אוכל פירותיה חייב בפדיונה, דלא תקנו פירות כנגד פדיונה.

⁹ ו"ל הירושלמי (גיטין ב, ב) (א"ר יוחנן, לא אמר ר' שמעון אלא בלילה, אבל למחר אף רבי שמעון מודה. ריש לקיש אמר, לא שנייא, הוא לילה, הוא למחר, הוא לאחר כמה. היידן הוא למחר, ר' חנניה ור' מנא, חד אמר למחר, וחרנא אמר, מחרא דמחר. וקשיא דר' יוחנן על דרבי שמעון (לקיש) כן א"ר בא בשם רבי זעירא, אתיא דרבי שמעון (בן לקיש) כר' אלעזר, כמה דר"א אמר אף על פי שאין עליו עדים כשר, כן ר' שמעון אומר אף על פי שאין עליו עדים כשר, אמר ר' שמואל אחי דרבי ברכיה, כאן ברוצה

לחתמו, וכאן בשאינו רוצה לחתמו" ע"כ.

¹⁰ וכך ביאור הירושלמי, דרבי יוחנן אמר, שלא הכשיר רבי שמעון אלא נחתם בלילה, אבל נחתם למחר פסול, דבזמן מרובה יש לחשוש לפירות, וריש לקיש סובר שאין הבדל בין נחתם בלילה, או לאחר זמן. ונחלקו בירושלמי מה כוונת רבי יוחנן "למחר", חד אמר למחר ממש, דביום אחד כבר יש לחשוש, וחד אמר מחרתיים דהיינו שני ימים.

¹¹ ז"ל המשנה (גיטין ב, ב) "נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה בלילה ונחתם ביום כשר, ביום ונחתם בלילה פסול רבי שמעון מכשיר שהיה רבי שמעון אומר כל הגטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים" ע"כ. ופירש הרמב"ם וז"ל "ידוע שהיום הולך אחר הלילה, ולפיכך אם כתבו ביום והעידו בו העדים בלילה, הרי היא עדות שקר שהרי נשתנה זמנו. ור' שמעון מכשיר, כי לדעתו אין לזמן בגט, כלומר גט אשה תועלת גדולה, לפי שעיקר תקון זמן בגטין אינו אלא משום בת אחותו, שמא תזנה תחתיו כשהיא אשת איש ויכתוב גט בלי זמן מסויים ויתננו לה, ותאמר

אור שמח

הלכות גירושין פרק ו הלכה כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כד - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ובכתיבה יש לבעל להפסיד, ומשני, דאם חתם הגט, מוכח שלא גמר בדעתו לגרש בכתיבה בלבד.

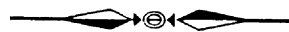
עוד פירוש בירושלמי

עוד היה אפשר לפרשו, דהא דאמר לר' שמעון דלמחר מודה דפסול הוא שמא ביטל הגט, ופירשו בתוספות (גיטין לב, ב ד"ה התם) אף על גב דלא מצי לבטל הגט, היינו דוקא לאחר שנגמר דהוי כמעשה, ודבור לא מהני לבטל המעשה, אבל כ"ז שלא נחתם אז הגט כדבור, ואתי דבור ומבטל דבור, ולזה פריך כיון דכשר בעדי מסירה אף על פי שאין עליו עדים, א"כ הוי כבר נגמר הגט, דראוי ליתנו בפני עדים, והוי שוב כמעשה, ולא אתי דבורא ומבטל ליה, ומשני בשרוצה לחתמו, כיון שלא רצה למוסרו רק כשיחתום עליו עדים א"כ עדיין לא נגמר הגט קודם שנחתם, ואתי דבורא ומבטל ליה, דהוי כמו דבור כל זמן שלא נחתם, וזה נכון, אולם הראשון יותר אמת בס"ד, ודו"ק:

סיכום: עוד יש לפרש, דלר"ש לאחר זמן פסול שמא ביטל הגט, דיכול לבטל לפני שחתם, שאינו מעשה גמור. ומקשה, כיון דעדי מסירה כרתי, מעשה גמור הוא, ותיצו, דכיון שרצה לחתום לא נגמר הגט, ואתי דיבור ומבטל דיבור. ופירוש ראשון עיקר.

בה זמן פסול משום בת אחותו מפרש בירושלמי הלכה ג' בפרק השולח (שם פ"ד), ואפ"ה בנכתב ביום ונחתם בלילה מפרש טעמא אחרינא דתטרוף מיום הכתיבה, דיהיו סבורים שנחתם ביום שנכתב. ולכן פריך¹², דהא לר"ש כשר אם נתנו בינו לבינה¹³ אף על פי שאין עליו עדים, וא"כ דין הוא שתטרוף מעת הכתיבה, דמאז אין לבעל פירות, כמו אם נחתם הגט לדידן דבעי עדים, כן לר"ש דלא בעי עדים ודאי מפסיד הבעל מעת הכתיבה, ומשני כאן ברוצה לחתמו, שאם אנו רואים שמסר לה הגט חתום בעדים, הלא חזינן שלא גמר בדעתו לתת לה הגט עד שיחתמו בעדים, לכן לא הפסיד להפירות עד שעת החתימה, שאז נגמר לדעתו לתת לה, כאן בשאינו רוצה לחתמו, פירוש אם לא חתמו בעדים, ומסר לה גט בלא עדים הפסיד הפירות משעת הכתיבה, שהוא גט גמור וראוי לגרש בו, וז"ב בפשט הירושלמי, ודו"ק:

סיכום: לרבי שמעון דמכשיר, אמר רבי יוחנן, שלא הכשיר רבי שמעון אלא נחתם בלילה, אבל נחתם למחר פסול, דבזמן מרובה יש לחשוש לפירות, וריש לקיש סובר שאין הבדל בין נחתם בלילה, או לאחר זמן. ומקשה, הא ר"ש סובר ע"מ כרתי,

¹² וכך ביאור המשך דברי הירושלמי, דמקשה על רבי שמעון, הא רבי אבא מפרש לעיל בירושלמי (הלכה ד), דרבי שמעון שמכשיר בערכאות של גויים גיטי נשים דסובר כרבי אלעזר דעדי מסירה כרתי ואין צריך חתימה, אם כן כתיבת הגט הוא כחתימת הגט לדידן, דלרבי שמעון לא צריך חתימת עדים, וכשם שלדידן מפסיד הבעל פירות משעת חתימה, יש לרבי שמעון להפסד משעת כתיבה.

¹³ לא הבנתי. הא עדי מסירה כרתי וצריך לתת בפני עדים. וכ"כ להלן בעדי מסירה. ואולי כוונתו בינה לבינה בעדי מסירה בלי עדי חתימה, וצ"ע.

לעדים שהעידו שזנתה גרושה הייתי והרי הגט בידי, ולא יאירע זה בין היום ללילה. ואין הלכה כר' שמעון עכ"ל הרמב"ם. ומביא רבינו ראייה לרמב"ם מהירושלמי, דסובר, שגם רבנן סבורים כרבי שמעון, שאין לחשוש ליום אחד שתזנה, ונכתב ביום ונחתם בלילה פסול בגלל פירות, ורבי שמעון לא חושש לפירות. וכשם שלעניין זנות אין לחשוש ליום אחד, יש סבורים שרבי שמעון פוסל מטעם פירות כאשר עבר הרבה זמן, דדוקא בזמן מועט אין לחשוש וכו'. וסברא זו לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה, מוכחת בירושלמי על פי דברי הרמב"ם.